

Førstehjelp mot vinterskader

Katastrofale skader

1970 ser ut til å være ett av disse årene med katastrofale vinterskader på grasmarka i mesteparten av Nordland fylke. Etter en rask studietur i saltenområdet hvor en fikk drøftet situasjonen med en rekke gårdbrukere, ser det ut til at vi her står over for flere medvirkende årsaker til de omfattende skadevirkninger.

I de fleste tilfelle ser det ut til at vi fikk dannet tykke isdekker tidlig i vinter og dermed skulle de primære årsaker til skadene ikke være til å ta feil av. Videre kom det noen varme dager tidlig i mai, før telen gikk, med etterfølgende nattefrost. Dermed ble de mer og mindre svekkede engplanter ennå mer utarmet av frost, næringsmangel og uttørring. Et annet forhold som en heller ikke kan se bort fra i denne sammenheng var utpining av timoteien. Timoteiløken nede ved rota var ofte helt borte, og da er det ikke mye å stille opp med når naturforholdene slår seg på tverke som i år. Det så videre ut til å være et gjennomgående trekk, at 2.-årsenga hadde meget store sader, og dette kan tyde på at vi framover bør være særskilt varsomme med å drive 1.-årsenga for hardt med N-gjødsling, flere slåtter og sein beiting. Førsteårsenga bør fortrinnsvis slås til høy. Det så ut til å være ubetydelige vinterskader forårsaket av sopp, og høstgjenleggene hadde jevnt over klart seg forbausende bra under den harde påkjenningen de har vært utsatt for.

Skadevirkninga må reduseres

Men hvordan en så snur og vender på dette er resultatene for mange gårdbrukere av katastrofal karakter. Grunnlaget for ei solid grovfôravlning er med ett slag borte. Frø og arbeidsutgifter øker voldsomt.

Men når uhellet først er ute, gjelder det å redusere skadevirkninga mest mulig, og da bør hovedprinsippet være å skaffe seg avling på de ødelagte arealer.

Løsningen må bli grønnfôr i en eller annen kombinasjon slik at vi både får silofôr og beite.

Mottiltakene må videre settes inn så tidlig som mulig for å utnytte

veksttida maksimalt til produksjonen. I denne forbindelse har en ved Statens forsøksgard Vågønes gjort visse praktiske erfaringer med sikte på førstehjelp etter vinterskader som det kunne være av interesse å peke på. Valget av grønnfôrvekster har på forsøks garden rettet seg etter følgende forutsetninger:

1. Bruken av grøden (ensilering — beite).
2. Bruken av jorda når grøden er høstet.
3. Hvor raskt en kommer i gang med å rette opp skadene.

Fôrraps, westerwoldisk- og italiensk raigras kan brukes både til ensilering og beite, men de må ha lang veksttid for å gi gode avlinger.

Oljereddik, grønnfôrhavre, grønnfôrhavre + grønnfôrerter høver ikke til beiting, men de kan med fordel ensileres, og dek an gi brukbar avling på kort tid.

Forgrøden bør ikke stå for lenge

Tar en sikte på høstgjenlegg etter at forgrøden er høsta bør grønnfôrvekstene fjernes de første dagene i august. Da er ofte ikke behovet for tilskottsbeite så sterkt som seinere på høsten, og videre er det klart at beiting av grønnfôr så tidlig i veksttida ikke gir de helt store avlinger.

Derfor bør forgrøden før tidlig høstsåing ensileres, og da vil det høve med grønnfôrvekster som har relativt kort veksttid, f. eks. oljereddik eller havre. Oljereddiken har lågt tørrstoffinnhold og er derfor dårlig egnet til ensilering aleine. På forsøks garden har en siden 1966 sådd oljereddik stripevis sammen med polhavre som når relativt raskt fram til skyting. Etter stripevis såing får en blandet havre og oljereddik når fôrhøsteren kjøres på tvers av stripene. Dette har gitt et brukbart silofôr uten alt for store tap. Etter litt eksperimentering har en kommet til at havren burde såes ca. 14 dager før oljereddiken. Da nådde havren fram til skyting når oljereddiken begynte å blomstre. Oljereddiken bør høstes straks blomstene begynner å vise seg dersom en skal berge kvaliteten. For å bedre kvali-

teten av grønnfôret har en en blandet havre og grønnfôrerter, og nyttet såmengden 18 kg havre + 6 kg grønnfôrerter pr. dekar, med godt resultat.

En har også nyttet fôrraps sådd stripevis sammen og samtidig med havre, men før høstgjenlegg vil veksttida bli kort, så med denne kombinasjon bør en helst så meget tidlig om våren.

Stripene med oljereddik, fôrraps, havre, havre + erter kan godt være 8 — 10 m breie uten at dette går ut over blandingsforholdet i fôrhøsteren.

Sein høstsåing eller vårsåing?

Tar en derimot sikte på sein høstsåing eller vårsåing neste år blir vekstsesongen lang og kan stå friere med hensyn til utnyttning av grøden til beite eller ensilering. En gan velge fôrraps, italiensk eller westerwoldisk raigras etter behag. Er behovet for beite stort seinhøstes og en har litt grasbeiter for å nøytralisere kuvomma med, kan fôrraps være å fortrekke på grunn av stor avling konsentrert seint i sesongen. Kvaliteten og smaklighet på beite er da upåklagelig.

De ettårige raigrastypene kan gi gode beitemuligheter utover heile sommeren, dersom behovet peker i denne retning. I praksis er det liten forskjell mellom raigrastypene når det gjelder avling, men når raigraset skal beites bør en foretrekke den italienske typen fordi dette ser ut til å kunne beholde kvalitet og smaklighet om det av vanvare skulle bli stående lengre enn oppskriften tilsier mellom hver beiting.

Ploggen tas fram med 50 pst. skade

Dersom vi på denne måte slår til med grønnfôr etter de variasjonsmuligheter som foreligger kan vi i en trengt situasjon bøte på skadene når det gjelder grovfôrforsyningen. Men i praksis er det ofte vanskelig å vurdere hvilke tiltak en skal legge i vei med. Buskap, fôrsituasjon, kostnader til frø og jordbearbeiding må veies mot den avling en kan regne med. På Vågønes har vi leitet fram ploggen når skadene nærmer seg 50 % av arealet på et eng- eller beiteskifte. Når skadene er mer begrenset har vi prøvd oss med lapping av grasdekket. På ung eng der det ennå er litt åpen jord mellom plantene har vi

med fordel brukt fjærharv, og da kan en lett få til et brukbart såbedd. Ved slike lappinger har vi benyttet vanlig eng- eller beitefrø tilsatt $1/2$ — 1 kg ettårig raigrasfrø pr. dekar med tanke på å ta en liten raigrasavling på flekkene utover sommeren mens det flerårige grasfrøet får tid til å etablere seg.

På eldre eng og særlig på beite blir overflata tett og seig så det nytter lite med bare harving. Er skaden begrenset kan en bruke jordfres til å knuse overflata med. Ved etterfølgende harving med fjærharv og tromling kan en få til et godt såbedd, og en kan nytte den samme frøblanding som før nevnt.

Raske mottiltak best

Dette med vinterskader har alltid vært en lei svøpe for Nord-Norsk jordbruk, og så langt en kan se er naturforholdene vanskelig å sette ut av spill ved kunster og knep. Realistisk sett disponerer dagens driftsforhold for sterkere vinterskader enn før. Derfor bør vi belage oss på å sette inn mottiltak så raskt som mulig når skadene viser seg.

